

LOVRO ŽUPANOVIĆ*

Zagreb

IZVORI ZA GLAZBENI BAROK U VARAŽDINU

MUSIC BAROQUE IN VARAŽDIN

In his work the author explains five possible sources of music Baroque in Varaždin, as well as the need to systematically research the city's music Baroque heritage.

1. Pet je onodobnih mogućih izvorišta glazbenog baroka u Varaždinu:

- a) isusovačka crkva,
- b) franjevački samostan,
- c) samostan uršulinki,
- d) župna crkva sv. Nikole i, ali samo uvjetno,
- e) Musikverein.

2. a) O prvom izvorištu nije sačuvano ništa, tako da ga – na primjer – M. Vanino u II. svesku svoje zamašne monografije Isusovci i hrvatski narod uopće ne spominje s glazbene strane, dok E. Laszowski u svom tekstu Crkvena glazba u isusovačkim crkvama (Požega, Varaždin i Zagreb) navodi tek nekoliko imena glazbenika, i to u kontekstu sudbine njihovih egzistencija nakon ukinuća reda (1773.) i nastojanja bivšeg isusovca i rektora crkve Nikole Plantića na rješavanju te osjetljive problematike s obzirom na kakav-takav kontinuitet glazbene prakse u (bivšoj) crkvi isusovačkog reda. Nema čak ni sekundarne dokumentacije kakva je, recimo, sačuvana u Požegi i Zagrebu (Gradecu) prigodom predaje isusovačke imovine pavlinima nakon 1773. (popisi raznih muzikalija notne i/ili glazbalne naravi).

b) U drugom izvorištu nalazimo dosta bogatu građu koju u prvom redu tvore tri «omašna rukopisna kantuala s ukupno 51 misom te još jedan kantual s

* Umro 18.3.2004.

koralnim misama i gradualima». (To je tzv. Remetinečki kantual iz 1707. i dva kantuala o. Konrada Potočnika iz 1731. i 1732. koji su u Varaždin doprili iz Križevaca nakon ukinuća tamošnjeg samostana 1786.) Potom su «dva kantuala iz sredine 18. stoljeća (između 1730.-1780.), a sadrže litanije, antifone i himne» pa «jedan omanji kantual s velikim brojem popjevaka na latinskom, njemačkom i hrvatskom jeziku te još jedan kantual s kraja 18. stoljeća s 11 misa» (svi citati: Šaban, 1983.). Posebno je zanimljiv onaj manji kantual koji između popjevaka sadrži prijepise nekih iz Cithare octochorde, hrvatskoga glazbenog zbornika čije je treće izdanje tiskano u Zagrebu 1757. i od kojega su dva primjerka sačuvana u ovom izvorištu. To, naime, predstavlja prvi odraz/primjenu izvan Zagreba navedenog kapitalnog djela za spoznavanje glazbenog života sjeverne Hrvatske u tom (18.) stoljeću na području duhovnog (crkvenog) glazbotvorstva.

c) Otkriće neprocjenjivog bogatstva glazbene građe pretežno duhovne ali i svjetovne sadržajnosti u trećem izvorištu dugujemo zaslužnom znanstveniku / istraživaču ovoga grada, pok. Krešimiru Filiću. On ju je prvi pronašao i o tome iscrpno prozborio u svom Glazbenom životu Varaždina (1972.), a na osnovi njegova teksta bilo je moguće doći do partitura na temelju kojih je priređena građa za (danas označen kao «povijesni») koncert s naslovom VARAŽDINSKI SKLADATELJSKI KRUG S KRAJA XVIII. STOLJEĆA (1973.) s djelima (tada u našoj sredini boravećeg) češkog skladatelja J. K. Vaňhala, u Varaždinu djelujućeg orguljaša iz Graza J. Wenera i najznačajnijeg domaćeg (varaždinskoga) glazbenika L. I. Ebnera, tada 22-godišnjaka, čije se višestruko glazbeničko djelovanje proteže od 1791. do smrti (1830.). Dodajmo da je glazbena građa iz uršulinskog samostana obilno korištena na daljnjim koncertima u Varaždinu nakon 1973. godine.

Posljednja dva izvorišta su na svoj način zajednički također pridonosila glazbenom životu grada:

d) Četvrto izvorište, kor župne crkve sv. Nikole, bio je rasadište duhovnoga glazbenog stvaralaštva i inozemnih i varaždinskih glazbenika-orguljaša, među kojima i (najznačajnijeg) domaćeg sina L. I. Ebnera, a

e) Musikverein, premda osnovan 1827. na početku rane glazbene romantike, na svojim je glazbenim priredbama – na kojima je sudjelovao i L. I. Ebner sa (prema navodu u Jugoslavenskom muzičkom leksikonu I, Zagreb 1984, 224-225, i Hrvatskom biografskom leksikonu IV, Zagreb 1998, 6) svojom kćeri i učenicom Marijom – nerijetko izvodio i (svjetovna) djela koncertnog/koncertantnog karaktera, nastala u minulom stoljeću.

3. Spominjanjem «povijesnog» koncerta iz 1973. godine, održanog u Varaždinu, došli smo do početka bogatog i veleznačajnog djelovanja 1971. godine osnovanih VARAŽDISNKIH BAROKNIH VEČERI na stimuliranju

istraživanja i prezentiranja glazbene baščine hrvatskoga baroknog razdoblja. Prinos je zamašan i vrlo znakovit, posebice jer se pokazao inicirajućim putokazom za neke druge glazbene sredine u Hrvatskoj i prvim «utkivačem» takve građe u hrvatsku glazbenu svakodnevnicu.

Poželjete je da tako bude i u stoljeću koje je pred nama, jasno, ukoliko to budu omogućavale odgovarajuće novopronađene a umjetnički vrijedne skladbe iz – p o n a v l j a m o – hrvatske glazbene baščine baroknog razdoblja.

S A Ž E T A K

U ovom tekstu autor spominje pet je mogućih izvorišta glazbenog baroka u Varaždinu. To su: isusovačka crkva, franjevački samostan, samostan uršulinki, župna crkva Sv. Nikole i, samo uvjetno, Musikverein. Prikazujući precizno svaki od mogućih izvora autor naglašava da o prvom izvorištu (isusovačka crkva) nije sačuvano ništa, dok se kod franjevaca (drugo izvorište) mogu naći dosta bogata građa koju u prvom redu tvore tri «omašna rukopisna kantuala s ukupno 51 misom te još jedan kantual s koralnim misama i gradualima». (To je tzv. Remetinečki kantual iz 1707. i dva kantuala o. Konrada Potočnika iz 1731. i 1732. koji su u Varaždin doprli iz Križevaca nakon ukinuća tamošnjeg samostana 1786.) U trećem izvoru, a riječ je o samostanu sestri uršulinki, nalazimo neprocjenjivo bogatstvo glazbene građe pretežno duhovne ali i svjetovne sadržajnosti što posebno dugujemo velezaslužnom znanstveniku / istraživaču ovoga grada, pok. Krešimiru Filiću. On ju je prvi pronašao i o tome iscrpno prozborio u svom Glazbenom životu Varaždina (1972.), a na osnovi njegova teksta bilo je moguće doći do partitura na temelju kojih je priređena građa za (danas označen kao «povijesni») koncert s naslovom VARAŽDINSKI SKLADATELJSKI KRUG S KRAJA XVIII. STOLJEĆA (1973.). U crkvi Sv. Nikole, kor župne crkve sv. Nikole, bio je rasadište duhovnoga glazbenog stvaralaštva i inozemnih i varaždinskih glazbenika-orguljaša, među kojima i (najznačajniji) domaćeg sina L. I. Ebnera. Što se tiče Musikvereina važno reći da je glazbenim priredbama sudjelovao i i L. I. Ebner sa svojom kćeri i učenicom Marijom i tada nerijetko izvodio i (svjetovna) djela koncertnog/koncertantnog karaktera, nastala u minulom stoljeću. Najznačajnije za dvadeseto stoljeće su ipak Varaždinske barokne večeri koje stimuliranju istraživanja i prezentiranja glazbene baščine hrvatskoga baroknog razdoblja. Prinos je zamašan i vrlo znakovit, posebice jer se pokazao inicirajućim putokazom za neke druge glazbene sredine u Hrvatskoj i prvim «utkivačem» takve građe u hrvatsku glazbenu svakodnevnicu.

SUMMARY

In this text the author defines five possible sources of music baroque in Varaždin: the Jesuit Church, the Franciscan Monastery, the Ursuline Convent, parish church of St. Nicholas and the *Musikverein*. In his detailed description of each of the possible sources the author has emphasized that no evidence was kept of the first source (the Jesuit church). With the Franciscans (the second source) rich holding are to be found comprising first and foremost three «large carol books with 51 masses and another carol book with choral masses and chorus psalms». (These are the so called Remete carol book (*Remetinečki kantual*) of 1707 and two song books by Konrad Potočnik of 1731 and 1732 who arrived to Varaždin from Križevci following the closure of their monastery in 1786). In the third source, the convent of the Ursulines, there is the priceless treasury of music holdings to be found including mostly spiritual but also secular topics largely due to famous scientist and researcher of this city, the late Krešimiru Filić. He was the first to find it and spoke about it in great detail in his work *The Music Life of Varaždin* (1972). His text represented the basis for the notes comprising the “historical” concert entitled *THE LATE 18TH CENTURY VARAŽDIN COMPOSERS* (in 1973). The choir of St. Nicholas Church represented the *hotbed* of spirituals and foreign as well as Varaždin musicians - the organ players, including the famous L.I. Ebner. As for the *Musikvereina* it is worth mentioning that L.I. Ebner and his daughter and student took part in the music events and often performed (secular) concert/concert like works of the took part in the twentieth century. The most important feature of the twentieth century are the Varaždin Baroque Evenings. They encourage research and presentations of the Croatian Baroque musical heritage. Its contribution is comprehensive and significant, especially because it became an initiative signpost for other musical areas in Croatia and first “weaver” of such holdings into everyday Croatian Music life.

Primljeno: 1999-11-20